

Eräkulttuuria yläkoululaisille:

Ohjelma 1. Eräharrastukset ja selviytyminen luonnossa

Kesto: 75/90 min

Aihe: eräelämä, retkeilytaidot ja selviytyminen, metsä, jokamiehenoikeudet, ihminen ja luonto, metsästys

Ajankohta: kevät, kesä, syksy

Paikka: Ulkona (onnistuu myös sisällä, jos muokkaa tehtäviä 4, 5 ja 7)

Tavoite: Opitaan eräelämää ja selviytymistaitoja. Oppilaita kannustetaan tekemään omia retkiä luonnossa ja hankkimaan omia luontokokemuksia. Kerrataan jokamiehenoikeudet. Opitaan, että ihminen on osa luontoa ja riippuvainen siitä. Saadaan tietoa nykyajan metsästyksestä. Harjoitellaan sosiaalisia taitoja.

Aineisto: Paperi, jossa on jokamiehenoikeutta koskevia väittämiä. Selviytymispakkaus (voi olla pahvilaatikko tai kangaskassi). Kankaanpala ja muutamia muovilaatikoita (jos tarvitaan). Tulitikut muovipussissa, laastaria, pieni kynä, paperia, kompassi, ongenkoukkuja ja 5 metriä siimaa, pieni linkkuveitsi, muutamia sokeripaloja tai makeisia, hygieniatarvikkeita, 3 litran muovipusseja, vihellyspilli, ensiapuvälineitä ja ”avaruuspeite”. Siteitä silmille. Mahdollisesti kartta + muita selviytymispakkaukseen sopivia asioita. Paperilappuja. Kyniä. Muutamia muovilaatikoita. Mahdollisesti istuma-alustoja.

Ohjeet ohjelmaan:

- Ohjelmaan tarvitaan suurehko luontoalue, jossa voitte kulkea yhdessä reittiä pitkin (noin 200 metriä tai pidempi) ja tehdä sen varrella erilaisia tehtäviä. Eräkummi valmistelee reitin ja sen tehtävapisteen ennen oppitunnin alkua. Reitin pituus määräytyy käytettävissä olevan alueen tai ajan mukaan. Eräkummi tietää, miten reitti etenee, ja johtaa ryhmän tehtävästä seuraavaan.
- Hän voi jättää tehtävissä käytettävän aineiston valmiiksi reitin varrelle tai kantaa sitä mukana repussa.
- Kaikki oppilaat kulkevat tehtävapisteltä toiselle yhdessä eräkummin kanssa. Joissakin tehtävissä oppilaat jaetaan pienempiin ryhmiin. Kaikki ryhmät tekevät saman tehtävän samaan aikaan.
- Valittavia tehtävapistettä on useita. Osan voi jättää pois, jos niihin ei ole aikaa tai mahdollisuutta tai jos eräkummi ei saa hankittua niihin tarvittavaa aineistoa. Tehtäviä voi myös itse keksiä lisää.
- Lintuja houkutteleva pilli (esimerkiksi pyypilli) on hyvä tapa koota oppilaat yhteen eri tehtäviin tai silloin, jos haluat muusta syystä oppilaiden huomion. Kerro linnusta, jota pilli jäljittelee, (esimerkiksi pyy). Myös kulkunen tai pieni lehmänkello käy, jos ei ole mahdollista käyttää (pyy)pilliä.
- Ohjelmaan kuuluu myös lyhyitä tekstejä ennen tehtäviä ja niiden jälkeen. Ne toimivat tukena eräkummin esitellessä tehtävät ja koko ohjelman. Eräkummi päättää itse, miten hän tekstejä käyttää.

Johdanto

Eräkummin ja oppitunnin aiheen esittely.

Kerro kulttuurihistoriasta:

Metsästyks ja kalastus erämaassa ovat osa kulttuurihistoriaamme. Kivikaudella esi-isiamme ympäröi kaikkialla erämaa. He olivat täysin riippuvaisia metsästyksestä, kalastuksesta ja erilaisten metsänantimien keräilystä. Metsissä oli paljon hirviä, peuroja, jäniksiä, majavia, metsälintuja ja poroja, ja meressä ja järvissä oli runsaasti kalaa. Kivikauden ihmiset liikkuvat laajoilla viljelemättömillä mailla ja metsissä. He käyttivät hyödyksi kaiken eläimistä ja luonnosta. He käyttivät hankkimiaan turkiksia ja nahkoja itse, mutta myös niillä käytävä kauppa oli tärkeä elinkeino. Esi-isämme tunsivat luonnon hyvin ja osasivat elää täysin luonnon ehdoilla ja sen mukaan, mitä luonto tarjoaa eri vuodenaikoina. Kun ihminen alkoi viljellä maata ja kasvattaa karjaa, metsästyks ja kalastus menettivät merkitystään. Metsästyks oli kuitenkin pitkään merkittävä sivuelinkeino, ja rannikolla ja järviolueilla kalastus, vesilintujen pyynti ja hylkeenpyynti olivat tärkeitä.

Pohtikaa yhdessä seuraavia asioita:

- Miksi nykyään metsätetään, virkistyskalastetaan sekä kerätään marjoja ja sieniä?
- Harrastaako joku oppilaista eräelämää, metsästyks tai kalastusta?
- Entä joku oppilaiden suvusta tai lähimmistä isovanhemmista?
- Ennen kaikkialla oli erämaata. Mitä erämaa on nykyään?

Nykyään erämaalla on useimmille meistä eri merkitys, ja oleilemme luonnossa rentoutuaksemme. Vaellus, metsästyks ja kalastus ja muut luontoharrastukset ovat harrastuksia, joista saamme elämyksiä ja, jotka tuovat meille hyvää oloa. Esi-isämme suojautuivat erämaalta ja eläimiltä. Nykyään erämaa on monin paikoin rajattu, ja kaikkialla muualla elää ihmisiä. Meidän on nyt puolestamme ylläpidettävä luonnon hyvinvointia, jotta meillä on yhä villiä luontoa, jossa voimme retkeillä.

Kerro eräharrastuksiin tarvittavasta tietotaidosta:

Mitä on hyvä osata ja mitä pitää olla mukana, kun lähtee retkelle metsään, metsästäämään tai kalastamaan? Mitä luonnossa selviytyminen vaatii? Ehkäpä on turvaututtava esi-isiemme tietoihin ja taitoihin. Luonnon ja erämaan tuntemus on edelleen hyvin tärkeää. Tarvitsemme näitä tietoja ja taitoja, koska olemme yhä täysin riippuvaisia luonnosta emmekä saa toiminnallamme ja käytöksellämme tuhota luontoa, vaan meidän on hyödynnettävä sitä kestäväällä tavalla. Luontoa on kunnioitettava jokaisella retkellä. Tarvitsemme tietoja ja taitoja myös siksi, että pystymme tarpeen tullen selviytymään luonnossa. Opimme tämän oppitunnin aikana retkeilytaitoja ja muutamia selviytymiskeinoja. Jokamiehen oikeus on aina hyvä kerrata.

Reitin varrella olevat tehtävät/rastit:

- Eräkummi valmistelee reitin ja sen tehtäväpisteet ennen oppitunnin alkua.

1. Jokamiehenoikeudet

Esi-isiamme ympäröi kaikkialla erämaa ja kaikkialle sai kulkea vapaasti. Metsästysmaita oli lähes loputtomasti, ja metsästyks oli melko vapaata. Suurimmassa osassa maailmaa muiden mailla ei saa nykyään oleilla tai liikkua vapaasti luonnossa. Pohjoismaissa tämä oikeus, jokamiehenoikeus, on yhä olemassa. Jokamiehenoikeus on oikeus, mutta siihen liittyy myös velvollisuuksia. Jokamiehenoikeuden perussääntö on, ettei saa aiheuttaa häiriötä tai haittaa.

Reitin ensimmäisessä tehtäväpisteessä eräkummi lukee jokamiehenoikeuksia koskevia väittämiä. Jos väittäjä on totta, oppilaat nostavat kädet ylös. Jos taas väittäjä on tarua, oppilaat menevät kyykkyyyn. Valitse kymmenen väittämää.

Voit keksiä halutessasi tai tarpeen vaatiessa lisää väittämiä. Väittämien on hyvä olla myönteisessä muodossa, jotta ne ovat yksiselitteisesti ymmärrettävissä.

Väittämät (totta vai tarua):

- Metsässä saa poimia marjoja ja sieniä (tosi).
- Muiden mailla liikuttaessa ei saa aiheuttaa meteliä. Saat liikkua vapaasti, mutta sinun on kunnioitettava muita (tosi).
- Metsässä saa yöpyä teltassa, kunhan ei mene liian lähelle pihaa (tosi).
- Myös kansallispuistossa saa yöpyä missä tahansa (taru).
- Puusta saa ottaa oksia nuotiota varten (taru).
- Maasta saa ottaa kuivia oksia (tosi).
- Meressä ja järvissä saa onkia ja pilkkiä. Alle 18-vuotiaat saavat kalastaa virvelillä (tosi).
- Metsään saa ilman maanomistajan lupaa tehdä tulen, jos sitä varten rakentaa hyvän tulipesän (taru).
- Metsässä saa hiihtää merkittyjen reittien ulkopuolella (tosi).
- Kivistä ja puista saa irrottaa sammalta ja jäkälää (taru).
- Metsässä saa pyöräillä vapaasti, mutta kansallispuistossa vain merkityillä reiteillä (tosi).
- Appelsiininkuoret saa heittää polun reunalle (taru).
- Koirat saavat juosta vapaana luonnossa (taru).
- Koiria saa pitää vapaana alueilla, joilla maanomistaja tai metsästysoikeuden haltija on antanut siihen luvan (tosi).
- Metsästyks on jokamiehenoikeus (taru).
- Muiden mailla saa metsästyks vain metsänomistajan luvalla (tosi).
- Metsäpalovaroituksen aikana saa tehdä tulen, jos se on välttämätöntä selviytymisen kannalta (tosi).
- Metsästyslakia pitää noudattaa myös silloin, kun itse tai kaveri on hengenvaarassa (taru).

Keskustelkaa lopuksi jokamiehenoikeuksista ja väittämistä.

- Jokamiehenoikeudet ja riistanhoitoalue. Mitä oikeuksia maanomistajalla on kieltää alueen käyttö riistanhoidon perusteella?

- Jokamiehen oikeudet kansallispuistoissa. Onko hyvä, että maastopyöräily on sallittu?
- Pitäisikö kansallispuistoissa saada metsästää?

2. Vaatetus

Keskustelkaa yhdessä hetki siitä, miten retkelle tulisi pukeutua. Kerrospukeutumisperiaate ja lämmittävä ilmakerros.

- Mikä kerrospukeutumisen idea on?
- Mitkä materiaalit sopivat parhaiten ihoa vasten, välikerrokseen ja uloimpaan kerrokseen?
- Keinokuidut vai luonnonkuidut? Ympäristötietoisuus.

Lisävaatteita mukana repussa. Painota, ettei ole tarpeen hankkia hyvin kalliita tuotteita. Olisi hyvä, jos eräkummi pystyisi ottamaan mukaan ja näyttämään oppilaille eri kerroksiin sopivia vaatteita.

3. Selviytymispakkaus

Jotta mahdollisista hätätilanteista selviää paremmin, retkellä on aina hyvä olla mukana selviytymispakkaus. Sitä kannattaa kuljettaa taskussa, repussa tai vyöhön kiinnitettynä siltä varalta, että reppu katoaa.

Eräkummi on valmistellut tehtävän peittämällä selviytymispakkaukseen tarvittavat tavarat kankaanpalalla (tavarat ovat maassa peitettynä) TAI eräkummi kaivaa selviytymispakkauksen (= pienen pussukan, jossa tavarat ovat) repusta.

Oppilaat saavat pohtia ja arvata, mitä kankaan alla/pussukassa on. Jos jokin arvaus osuu oikeaan, eräkummi ottaa kyseisen tavarat esiin kankaan alta/pussukasta. Osasivatko oppilaat arvata kaikki tavarat? Puuttuiko jotain? Miksi nämä tavarat ovat tärkeitä?

Jos eräkummi ei onnistu hankkimaan kaikkia tarvittavia tavaroita, oppilaat voivat arvata, mitä puuttuu ja mitä pitäisi olla mukana.

Esimerkkejä pakkauksen tavaroista: sytytin (tulokset) tai tulitikut muovipussissa, laastaria, pieni kynä, paperia, kompassi, ongenkoukkuja ja 5 metriä siimaa, pieni linkkuveitsi, muutamia sokeripaloja tai makeisia, hygieniatarvikkeita, 3 litran muovipusseja, vihellysperiili, ensiapuvälineitä ja ”avaruuspeite”. Muovipusseilla voi hakea vettä, niihin voi kerätä marjoja, ja niillä voi pitää sukat kuivina kastuneissa kengissä. Siimaa voi käyttää vaatteiden korjaamiseen tai sitomiseen. Paperin ja kynän avulla voi jättää viestin, kun lähtee paikasta, piirtää karttaluonnoksen tai kirjoittaa muistiin asioita, jotka unohtuvat, kun on väsynyt.

4. Suunnistaminen metsässä ja maastossa

Oman sijainnin tietämistä metsässä ja maastossa voi harjoitella. Se on tärkeä taito luonnossa ja erityisesti laajoilla erämailla liikuttaessa. Oman sijainnin tietäminen on erittäin tärkeää retkeilijöille, seikkailijoille ja metsästäjille. Nykyään tätä varten on olemassa modernia tekniikkaa, mutta tekniikka ei toimi kaikissa tilanteissa ja alueilla tai akku saattaa loppua. Mitä silloin tehdään? Silloin pitää tuntea luontoa, osata havainnoida maamerkkejä sekä osata käyttää karttaa ja kompassia. Muinaiset esi-isämme pystyivät suunnistamaan luonnossa pelkästään luonnon tarjoamien vihjeiden avulla. Tärkeintä on tietää ilmansuunnat, ja siihen saa apua luonnosta.

Jaa oppilaat 3–4 hengen ryhmiin. Ryhmän oppilaat saavat näyttää toisilleen, missä on pohjoinen ja missä etelä. Jos olette tutussa paikassa, oppilaat saattavat tietää ilmansuunnat ennalta. Pyydä heitä kuitenkin etsimään luonnosta merkkejä, jotka osoittavat, missä pohjoinen ja etelä ovat.

Kokoontukaa hetken päästä yhteen, ja ryhmät kertovat ilmansuuntien sijainnin ja merkit, joita he löysivät luonnosta niiden perusteeksi.

Jos eräkummilla on mukana selviytymispakkauksen kartta ja kompassi, hän voi esitellä lyhyesti niiden käyttöä tai pyytää jotain oppilaista tekemään sen.

Luonnossa näkyviä merkkejä: muurahaiskeot, koivun tuohi, puiden oksat, kivien jäkälät ja sammalet, kantojen vuosirenkaat.

5. Syötävää luonnosta

Retkelle lähdeettäessä on tietenkin tärkeää muistaa eväät. Pitkillä retkillä on tärkeää suunnitella ruokavarat pidemmäksi ajaksi. Metsästäjät ja kalastajat voivat pidemmillä retkillä hankkia osan tarvitsemastaan lihasta itse, jos meneillään on juuri niiden eläinten metsästyskausi, joita metsästäjä metsästää ja maanomistajalta on saatu metsästyksen lupa. Onkia saa lähes aina (pois lukien rauhoitusalueet), koska se kuuluu jokamiehenoikeuksiin. Myös luonnonkasveilla ja marjoilla voi selviytyä jonkin aikaa. Kaikki tämä on ikivanhaa osaamista, joka oli esi-isillämme hyvin hallussa.

Pyydä oppilaita jakautumaan edellisen tehtävän mukaisiin ryhmiin ja keräämään alueelta luonnonkasveja, joita voi heidän mielestään syödä tai joista voi valmistaa teetä.

Tämän jälkeen ryhmät näyttävät, mitä he ovat löytäneet ja mitä kasveja ne ovat. Käy sitten läpi joitakin tavallisia syötäviä kasveja ja kerro niistä jotain. Maistakaa syötäviä kasveja. (Tämä mahdollisuus riippuu ohjelman toteutuspaikasta. Kasveja ei pidä maistaa, jos reitti kulkee liikenneväylän lähellä. Muistuta allergikkoja olemaan erityisen varovaisia!)

Kasveissa on sokeria, mutta eniten sitä on juurissa, hedelmissä, marjoissa ja pähkinöissä. C-vitamiinia, kuituja ja muita ravintoaineita on eniten lehdissä. Kasvit voi syödä suoraan raakana, mutta juuria kannattaa keittää noin 15 minuuttia. Lehdistä on hyvä tehdä teetä, mutta niistä voi myös valmistaa keittoa.

Vuodenajasta riippuen voidaan maistaa esimerkiksi koivunlehtiä (kevät), mustikanlehtiä, vadelmanlehtiä, ahomansikanlehtiä, maitohorsmaa, piharatamoa, ketunleipää, voikukkaa, mesiangervoa

(maistuu aspiriinilta, sisältää asetyylisalisyylihappoa), vaaleanvihreitä kuusenkerkkiä tai männynneulasia. Jotain näistä kasveista pitäisi löytyä tehtävän suorituspaikalta.

Korosta, että syödä voi vain sellaisia kasveja, jotka ovat tuttuja ja syötäviä. Jos et ole aivan varma, jätä syömättä!

Keskustelua metsästyksestä:

- Mitä metsästäjän pitää ottaa huomioon (metsästyslupa, metsästyskaudet, maanomistajan lupa, omat tiedot ja taidot)?
- Mitä riistaeläimiä saat metsästää yksin?
- Minkä eläinten metsästystä varten on kuuluttava metsästysporukkaan?
- Tiedätkö joitain lajeja, joita saa metsästää vain erityisellä poikkeusluvalla?
- Mitä metsästysmenetelmiä saat käyttää nykyään ja mitä et?

6. Avun saaminen

Kokeneellakin retkeilijällä tai metsästäjällä voi olla joskus epäonnea ja hän voi eksyä. Silloin pitää tietää, mitä kannattaa tehdä, jotta tulisi löydetyksi.

Onko joku oppilaista joskus eksynyt metsään? Haluaako hän kertoa siitä?

Oppilaat saavat pohtia samoissa ryhmissä kuin aiemminkin, mitä heidän tulee tehdä hätätilanteessa, jos he ovat eksyneet metsään. Heillä on mukana puhelin, jolla voi soittaa apua, mutta miten pitää toimia, jotta etsintäpartio löytää heidät? Kannattaako eksyneiden lähteä liikkeelle? Voivatko he rakentaa jotain? Onko selviytymispakkauksen tavaroista apua? Palauta mieleen jokamiehenoikeudet. Pitääkö niitä noudattaa todellisessa hätätilanteessa?

Ryhmät suunnittelevat yhdessä tavan tulla löydetyksi ja esittelevät sen sitten muille yhdessä mahdollisten tekemiensä rakennelmien kanssa.

Tehtävän läpikäymisen yhteydessä kerrotaan hyviä vinkkejä:

- Pysy paikoillasi, älä ”hortoile”.
- Syö jotain pientä rauhoittuaksesi ja estääksesi paniikin syntymistä.
- Etsijöiden on kuultava sinut. Selviytymispakkauksen vihellyspilliä on hyvä käyttää. Millainen on hätäsignaali?
- Kaikki merkit, jotka toistetaan kolmesti, ovat hätäsignaaleja. Kolme lyhyttä ja kolme pitkää muodostavat morseaakkosten kansainvälisen hätäsignaalin. Painota, että hätäsignaalia ei saa koskaan tehdä leikillään.
- Osoita tarvitsevasi apua. Heiluta käsiä ylös ja alas. Heiluta värikästä kankaanpalaa pään yläpuolella.
- Tee valomerkkejä esimerkiksi peilillä, joka heijastaa auringonvaloa. Voit myös tehdä merkkejä tulella, jos pystyt sytyttämään tulen.

- Tee maahan suuri risti sellaisesta materiaalista, joka näkyy hyvin. Todellisessa hätätilanteessa ristin tulisi olla ainakin 10 metriä pitkä.
- Selviytymispakkaukseen voi myös ostaa ennalta hätämerkkejä. Niiden ostamiseen vaaditaan kuitenkin 18 vuoden ikä. Tällaisia hätämerkkejä ovat muun muassa valoraketit, hätäsoihdut ja lumeen levitettävä väriaine.

7. Toisiin luottaminen

Retkelle lähdetään usein yhdessä. Metsästämyäänkin mennään tavallisesti metsästysporukassa. Tällaisissa tilanteissa on pystyttävä toimimaan yhdessä muiden kanssa ja luottamaan heihin. Tätä taitoa voi harjoitella.

Pimeys on laskeutunut metsään. Vain yhdellä jokaisessa ryhmässä on otsalamppu (samat ryhmät kuin ennenkin). Valitse jokaisesta ryhmästä yksi oppilas johtamaan muita. Tämä oppilas saa otsalamppun, ja muiden silmät sidotaan. Otsalamppua pitävä oppilas johtaa muun ryhmän turvallisesti seuraavaan tehtävään (oppilaat seuraavat ryhmän johtajaa). Eräkummi kulkee edellä, jotta johtajat tietävät, mihin on tarkoitus mennä.

8. Ajatuksia metsästä

Aineisto: Paperilappuja. Kyniä. Muutamia muovilaatikoita. Mahdollisesti istuma-alustoja.

Tässä tehtäväpisteessä jokainen oppilas saa 2–3 lappua. Nyt oppilaat saavat kokeilla, miltä tuntuu olla aivan yksin luonnossa. Jokainen valitsee luonnosta oman paikan, jossa istuu hetken yksinään. Oppilaat voivat yksin istuessaan miettiä, mitä asioita heille tulee ensimmäisenä mieleen sanasta "metsä"? He kirjoittavat ajatukset lappuille. Kuhunkin lappuun kirjoitetaan yksi sana. Myös eräkummi ja muut aikuiset kirjoittavat metsästä mieleen tulevat ajatuksensa lappuille. Eräkummi viheltää pilliin 5–10 minuutin kuluttua, ja oppilaat kokoontuvat yhteen.

Oppilaat antavat lappunsa eräkummille, ja ne käsitellään nimettöminä. Eräkummi asettaa laput maahan. Oppilaat kokoavat yhdessä sanat yhteenkuuluviiin luokkiin ja panevat ne eri (muovi)laatikoihin tai kasioihin, jos ei tuule. He keksivät kullekin sanojen luokalle otsikon. Oppilaiden on päätettävä yhdessä ja tehtävä kompromisseja siitä, mitkä sanat kuuluvat mihinkin luokkaan. Monet sanat voivat sopia moneen eri laatikkoon. Yrittäkää kuitenkin saada ne lajiteltua. Oppilaat voivat joko keksiä otsikot itse tai eräkummi voi antaa heille ehdotuksia. Otsikkoesimerkkejä: tuntemuksia metsässä, harrastuksia metsässä, metsän osia, ihminen metsässä, metsä ja ympäristö.

Tavoite: oppilaat huomaavat, että metsä merkitsee eri ihmisille eri asioita.

Tehtävän lopuksi keskustellaan siitä, miten erilainen merkitys metsällä voi olla meille kullekin.

Luonnossa vaeltaessa, metsästäessä ja kalastaessa saa nauttia monista rauhallisista ja hiljaisista hetkistä aivan yksin luonnon kanssa rentoutuen.

Lähteet: osa tehtävistä on peräisin Haltian luontokoulun retkiohjelmasta. Ajatuksia metsätehtävästä: *Skogen i skolan. Information och inspiration för lärare och elever.* www.skogeniskolan.se

Oppitunnin päätös

Käy läpi, mistä oppitunnissa oli kysymys, ja kerro jotain, joka sitoo käsitellyt asiat yhteen.

Eräelämä on hauskaa, terveellistä ja mielenkiintoista! Metsään, erämaahan ja retkeilemään lähtemistä ei tarvitse pelätä. On kuitenkin hyvä valmistautua erilaisiin tilanteisiin ja oppia tuntemaan luontoa. Metsästys ja kalastus ovat Suomessa suosittuja harrastuksia ja monille tärkeä osa elämää. Useimmille metsästäjille ja virkistyskalastajille tärkeintä on viettää aikaa luonnossa ja erämaassa, saaliin koko on toisarvoinen asia. Metsästäjien ja kalastajien on toimittava hyvin vastuullisesti. Riippumatta siitä, mitä luonnossa harrastamme tai teemme, on tärkeää, että kunnioitamme luontoa ja käytämme sen antimia kestäväällä tavalla.

Kysy, mitä oppilaat pitivät oppitunnista ja mikä oli kaikkein mukavinta. Oppivatko he jotain uutta? Pohtikaa yhdessä, miten yksittäiset seikkailijat, retkeilijät, metsästäjät ja kalastajat voivat huolehtia luonnosta, ottaa siitä vastuuta ja oleilla siellä täysin luonnon omilla ehdoilla?

Ehkä joku alkaa tulevaisuudessa harrastaa eräretkeilyä, metsästystä tai kalastusta... Toivota oppilaille ihania hetkiä luonnossa ja erämaassa!